

22 Η ορολογία του κοροναϊού στα πολύγλωσσα ευρωπαϊκά κείμενα: παραλλαγές και εξέλιξη

Θεόδωρος Βυζάς, Ελευθερία Δογορίτη

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στα πλαίσια μιας περιγραφικής διερευνητικής μελέτης παρουσιάζεται ο τρόπος με τον οποίο η θεματική της πανδημίας του κοροναϊού αποτυπώνεται διαμέσου συγκεκριμένων όρων στα ευρωπαϊκά κείμενα, μέσα σε μια πολύ σύντομη διαχρονία. Δίνεται έμφαση στη μορφοσυντακτική συμπεριφορά των πολυλεκτικών όρων, τη χρήση συνωνύμων και την αντιπαραβολική μελέτη τους στην αγγλική, γαλλική και ελληνική γλώσσα ως μέσα καταγραφής και προσπέλασης της πληροφορίας.

Coronavirus terminology in multilingual European texts: variations and evolution

Theodoros Vyzas, Eleftheria Dogoriti

ABSTRACT

This descriptive exploratory study aims at presenting the way in which the subject of the coronavirus pandemic is treated, by means of specific terms, in European texts, in a very short-term diachrony. Emphasis is placed on the syntactic behaviour of multi-word terms, the use of synonyms and their contrastive study in English, French and Greek as means of recording and accessing information.

0 Εισαγωγή

Η αντιμετώπιση του κοροναϊού έχει αναδειχθεί από το 2020 σε κορυφαίο θέμα της επικαιρότητας παγκοσμίως και, καθώς ήταν αναμενόμενο, απασχολεί έντονα την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Αυτό αποτυπώνεται στα ευρωπαϊκά κείμενα, που είναι νομικά κείμενα συντεταγμένα με βάση τις ιδιαίτερες απαιτήσεις της ΕΕ με σκοπό την εναρμόνιση πρακτικών μεταξύ κρατών μελών (Biel and Koźbiał, 2020).

Τα κείμενα αυτά απαρτίζουν τη βάση κειμένων eur-lex, η οποία, χάρη στην ελεύθερη πρόσβαση και τη δίγλωσση ή τρίγλωσση απεικόνιση, αποτελεί σώμα παράλληλων κειμένων (Castagnoli, 2017· Steinberger et al., 2014· Koskinen, 2000) και προσφέρεται για την αντιπαραβολική μελέτη μεταξύ γλωσσών και ειδικά του ειδικού λεξιλογίου (Durieux, 2005· Kerremans, Temmerman and De Baer, 2008· Faber, 2009· Kerremans, 2010· Fernández-Silva and Kerremans, 2011· Kerremans, 2017· León Araúz and Cabezas García 2020).

Το παρόν άρθρο παρουσιάζει μια περιγραφική διερευνητική ποιοτική μελέτη που καταγράφει τον τρόπο με τον οποίο η θεματική του κοροναϊού αποτυπώνεται με εξελισσόμενους όρους αιχμής σε αυτά τα μη ιατρικά αλλά εξειδικευμένα κείμενα, εντός μιας πολύ σύντομης διαχρονίας δεκαοκτώ μηνών με αυστηρή χρονολογική σειρά ή κατ' άλλους στο πλαίσιο μιας σύντομης δυναμικής συγχρονίας (Picton 2011, 2014, 2018) στην αγγλική, τη γαλλική και την ελληνική. Η υπόθεση εργασίας είναι ότι οι ενδογλωσσικές και διαγλωσσικές ορολογικές παραλλαγές αντανακλούν πληροφοριακές και ενδεχομένως εννοιολογικές διαφοροποιήσεις που συμβάλλουν στην κατανόηση των όρων, αν και μελέτες όρων στη διαχρονία τους με έμφαση στις συνωνυμικές παραλλαγές συνιστούν να αποφεύγεται η ορολογική πολλαπλότητα, καθώς συχνά προκαλεί σύγχυση (Møller, 1998· Bourigault et Slodzian, 1999· Cabré Castellví, 2003· Peruzzo, 2013· Castagnoli, 2017).

Τούτων δοθέντων, στόχοι της εργασίας είναι: α) να καταγραφεί η μορφοσυντακτική συμπεριφορά των πολυλεκτικών ακολουθιών στις οποίες συμμετέχουν οι όροι ενδογλωσσικά καταρχάς στο αγγλικό κείμενο και στη συνέχεια στο γαλλικό και το ελληνικό, καθώς και οι παρεπόμενες συνωνυμικές παραλλαγές και β) να μελετηθούν αντιπαραβολικά οι διαγλωσσικές μορφοσυντακτικές και συνωνυμικές μεταφραστικές επιλογές, καθώς διαφορετικά ισοδύναμα αναδεικνύουν διαφορετικά πληροφοριακά χαρακτηριστικά (Fernández-Silva, Freixa and Cabré, 2009).

1 Θεωρητικό υπόβαθρο

Ως θεωρητικό πλαίσιο αναφοράς γι' αυτήν την ταχέως εξελισσόμενη ορολογία επιλέχθηκε η κοινωνιογνωστική προσέγγιση της Temmerman (2000) που εισάγει την έννοια της μονάδας κατανόησης (unit of understanding): ο όρος αποτελεί αντιπροσωπευτική μονάδα επιστημονικής γνώσης με ειδικό πληροφοριακό περιεχόμενο, το οποίο μεταβάλλεται με την πρόοδο της επιστήμης και της τεχνολογίας και συνεπώς η έννοια δεν κατέχει αμετακίνητη θέση σε ένα γνωσιακό σύστημα. Αυτό επιβεβαιώνει και η Picton (2011, 2014, 2018) που μελετά τη δυναμική συγχρονία της διαστημικής τεχνολογίας και εστιάζει στην εμφάνιση και εξαφάνιση των εξαγλωσσικών αναφορών και την επίπτωσή τους στη δημιουργία και αχρησία όρων. Σημαντική είναι και η συνεισφορά του Møller (1998) που επισημαίνει ότι κατονομασία και έννοια μπορούν να εξελίσσονται είτε παράλληλα είτε ανεξάρτητα. Η εξέλιξη της κατονομασίας επιτυγχάνεται με τις μορφοσυντακτικές και τις άρρηκτα συνδεδεμένες συνωνυμικές παραλλαγές (Κεχαγιά και Ανανιάδου, 2001).

Κατά την αντιπαραβολική μελέτη, η έννοια της μονάδας κατανόησης μας βοηθάει να προσεγγίσουμε τυχόν εννοιολογική διάσταση μεταξύ πρωτοτύπου και μεταφράσματος, με

βάση τη διαφορά ανάμεσα στο πληροφοριακό φορτίο μεταξύ των αντίστοιχων όρων (Fernández-Silva and Kerremans, 2011). Ως εκ τούτου, παραλλαγή και συνωνυμία παίζουν σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη και την κατανόηση της ορολογίας όλων των επιστημών (León Araúz and Cabezas García, 2020· Fernández-Silva, 2019) και ειδικότερα των βιοεπιστημών (Temmerman, 2000· Wermuth and Verplaetse, 2018) στις οποίες εστιάζει το άρθρο μας.

2 Μεθοδολογία

Από το *Glossary on the COVID-19 pandemic* της επίσημης канаδικής βάσης ορολογίας *TERMIUM Plus*, με γνώμονα την εξέλιξη της επικαιρότητας επιλέξαμε 24 μονολεκτικούς όρους αιχμής που συνδέονται ευθέως με την πανδημία, με γλώσσα αφετηρίας την αγγλική (Lerat, 2020). Από τη βάση eur-lex επιλέχθηκαν μόνον όσα κείμενα αφορούσαν την πανδημία και ήταν διαθέσιμα στις γλώσσες αγγλική, γαλλική και ελληνική. Συγκροτήθηκε σώμα κειμένων 600.000 λέξεων που καλύπτει την περίοδο Ιανουαρίου 2020 – Ιουνίου 2021. Η όλη διαδικασία διεξήχθη χειρωνακτικά.

Οι όροι αφορούν όλο το φάσμα της νόσου: την ονομασία του ιού και της νόσου (*COVID-19*, *SARS-CoV-2*, *coronavirus*), τα χαρακτηριστικά του ιού (*variant*, *strain*, *mutation*, *spike*), τη διάδοσή του (*infection*, *transmission*), την εκδήλωση της ασθένειας (*asymptomatic*, *cluster*, *vulnerable*), τρόπους διάγνωσης, ανίχνευσης και μελέτης της νόσου (*PCR*, *tracing*, *sequencing*, *self-test*, *antigen*, *antibody*, *wastewater*) και τρόπους αντιμετώπισης (*remdesivir*, *mRNA*, *mask*, *vaccine*, *vaccination*). Από τους όρους αυτούς, μόνο οι *COVID-19* και *SARS-CoV-2* αποτελούν νεολογισμούς που συνδέονται ειδικά με την πανδημία.

Ως προς τη βασική δομή των πολυλεκτικών όρων, καθένας από τους οποίους ισοδυναμεί με μια μονάδα κατανόησης, το πρότυπο για την αγγλική είναι των Justeson and Katz (1995):

- α) ουσιαστικό+ουσιαστικό
- β) επίθετο+ουσιαστικό
- γ) επίθετο+επίθετο+ουσιαστικό
- δ) επίθετο+ουσιαστικό+ουσιαστικό
- ε) ουσιαστικό+επίθετο+ουσιαστικό
- στ) ουσιαστικό+ουσιαστικό+ουσιαστικό
- ζ) ουσιαστικό+πρόθεση+ουσιαστικό

Ως πρότυπο για την τυπολογία των γαλλικών όρων, υιοθετήθηκε εκείνο των Bourigault and Jacquemin (1999) που εξήχθη από σώμα ιατρικών κειμένων:

- α) ουσιαστικό+επίθετο

β) ουσιαστικό+πρόθεση+ουσιαστικό

γ) ουσιαστικό+πρόθεση+προσδιοριστικό+ουσιαστικό

Για τους ελληνικούς όρους, επιλέχθηκε το πρότυπο των Ιορδανίδου et al. (2007):

α) επίθετο+ουσιαστικό

β) ουσιαστικό+ουσιαστικό σε γενική

γ) ουσιαστικό+πρόθεση+ουσιαστικό

δ) ουσιαστικό+ουσιαστικό (ομοιόπτωτο)

Με αφετηρία αυτά τα πρότυπα, παρουσιάζεται ο κάθε μονολεκτικός όρος ως τμήμα ευρύτερης πολυλεκτικής ακολουθίας (αν και κάποιοι εμφανίζονται συχνά ως μονολεκτικοί), στην οποία αποτελεί είτε τη βάση είτε τον προσδιορισμό. Τα ευρήματα θα ελεγχθούν σύμφωνα με το προσαρμοσμένο πρότυπο ενδογλωσσικών αποκλίσεων των Κεχαγιά & Ανανιάδου (2001) που αναπτύσσεται παρακάτω και θα σχολιαστούν αντιπαραβολικά.

3 Ευρήματα και σχολιασμός

Με βάση τα παραπάνω πρότυπα, παρουσιάζονται ενδεικτικά παραδείγματα πολυλεκτικών ακολουθιών στην αγγλική (Αγγ), τη γαλλική (Γ) και την ελληνική με χρονολογική ένδειξη στην αριστερή στήλη, ώστε να διευκολύνεται η παρακολούθηση της ορολογικής εξέλιξης (όπου: Ο = ουσιαστικό, Ογεν = ουσιαστικό στη γενική, Ε = επίθετο, Εγεν = επίθετο στη γενική, Α = άρθρο, Αντ = αντωνυμία, ΣυνθΑ = σύνθετο άρθρο, Ρ = ρήμα, Μτχ = μετοχή, Πρ = πρόθεση, Συνδ = σύνδεσμος, Ακρν = ακρώνυμο, Αρκ = αρκτικόλεξο. Με έντονη γραφή εμφανίζεται ο μελετώμενος όρος και το αντίστοιχο μέρος του λόγου/ακρώνυμο/αρκτικόλεξο).

<i>spread of Covid-19 disease</i> (13.3.2020) Ο+Πρ+ Ακρν +Ο	<i>propagation de la maladie du Covid-19</i> Ο+Πρ+Α+Ο+ΣυνθΑ+ Ακρν	<i>εξάπλωση της νόσου Covid-19</i> Ο+Α+Ογεν.+ Ακρν
<i>post-COVID-19 diagnosis care</i> (2.12.2020) Ε- Ακρν +Ο+Ο	<i>soins après un diagnostic de COVID-19</i> Ο+Πρ+Α+Ο+Πρ+ Ακρν	<i>περίθαλψη μετά τη διάγνωση της νόσου COVID-19</i> Ο+Πρ+Α+Ο+Α+Ογεν. + Ακρν
<i>the COVID-19 pandemic</i> (30.6.2021) Α+ Ακρν +Ο	<i>la pandémie de COVID-19</i> Α+Ο+Πρ+ Ακρν	<i>η πανδημία COVID-19</i> Α+Ο+ Ακρν

<i>PCR tests</i> (15.7.2020) Αρκ1 +Ο	<i>tests PCR</i> Ο+ Αρκ1	<i>τεστ PCR</i> Ο+ Αρκ1
--	---	--

RT-PCR testing rates (28.10.2020) Αρκ2+Ε+Ο	taux de dépistage par RT-PCR Ο+Πρ+Ο+Πρ+Αρκ2	ποσοστά δοκιμασιών με τη μέθοδο RT-PCR Ο+Ογεν.+Πρ+Α+Αρκ2
PCR (21.6.2021) Αρκ1	PCR Αρκ1	PCR Αρκ1

sequencing (1.2.2021) Ο	séquencage Ο	αλληλούχηση γονιδιώματος Ο+Ογεν.
genomic sequencing (1.2.2021) Ε+Ο	séquencage génomique Ο+Ε	αλληλούχηση γονιδιώματος Ο+Ογεν.
sequencing volume (16.6.2021) Ο+Ο	volume de séquençage Ο+Πρ+Ο	ποσότητες των αλληλουχούμενων δειγμάτων Ο+Α+Εγεν+Ογεν

vaccine development (17.4.2020) Ο+Ο	la mise au point d'un vaccin Α+Ο+ΣυνθΑ+Ο+Πρ+Α+Ο	ανάπτυξη εμβολίων Ο+Ογεν.
EU Strategy for COVID-19 vaccines (15.10.2020) Αρκ+Ο+Πρ+Ακρν+Ο	stratégie de l'UE concernant les vaccins contre la COVID-19 Ο+Πρ+Α+Αρκ+Μτχ+Α+Ο +Πρ+Α+Ακρν	στρατηγικής της ΕΕ για τα εμβόλια κατά της νόσου COVID-19 Ογεν+Α+Αρκ+Πρ+Α+Ο+ Πρ+Α+Ογεν+Ακρν

confirmed case of the new variant (28.12.2020) Ε+Ο+Πρ+Α+Ε+Ο	cas confirmé de la nouvelle variante Ο+Ε+Πρ+Α+Ε+Ο	επιβεβαιωμένο κρούσμα της νέας παραλλαγής Ε+Ο+Α+Ε+Ογεν
new virus variants (1.2.2021) Ε+Ο+Ο	nouveaux variants du virus Ε+Ο+ΣυνθΑ+Ο	νέες παραλλαγές του ιού Ε+Ο+Α+Ο
prevalence of SARS-CoV-2 variants of concern or interest (31.5.2021) Ο+Πρ+Ακρν+Ο+Πρ+Ο+ Συνδ+Ο	prévalence de variants du SARS-CoV-2 préoccupants ou à suivre Ο+Πρ+Ο+ΣυνθΑ+Ακρν+Ε+ Συνδ+Πρ+P	επιπολασμός των ανησυχητικών παραλλαγών ή παραλλαγών ειδικού ενδιαφέροντος του ιού SARS-CoV-2 Ο+Α+Εγεν+Ογεν+Συνδ+ Ογεν+Εγεν+Ογεν+Α+Ογεν+ Ακρν
'variant of concern' and 'variant of interest' (21.6.2021) Ο+Πρ+Ο+Συνδ+ Ο+Πρ+Ο	'variants préoccupants' et 'variants à suivre' Ο+Ε+Συνδ+Ο+Πρ+P	«παραλλαγή που προκαλεί ανησυχία και παραλλαγή που προκαλεί ενδιαφέρον» Ο+Αντ+P+Ο+Συνδ+Ο+Αντ+P +Ο

Remdesivir (28.10.2020) Ο	Remdesivir Ο	Remdesivir Ο
therapeutic remdesivir (11.11.2020) Ε+Ο	remdesivir utilisé à des fins thérapeutiques Ο+Μτχ+Πρ.+Α+Ο+Ε	θεραπευτική ρεμδεσιβίρη Ε+Ο

transmission risks (2.12.2020) Ο+Ο	risques de contagion Ο+Πρ+Ο	κίνδυνοι μετάδοσης Ο+Ογεν
human-to-mink and mink-to-human transmission (22.12.2020) Ε+Συνδ+Ε+Ο	transmission de l'homme au vison et du vison à l'homme Ο+Πρ+Α+Ο+ΣυνθΑ+Ο+Σ +ΣυνθΑ+Πρ+Α+Ο	μετάδοση από άνθρωπο σε βιζόν και από βιζόν σε άνθρωπο Ο+Πρ+Ο+Πρ+Ο+Σ+Πρ+Ο+Πρ+Ο

Από τη συνολική καταγραφή, γίνεται καταρχάς προφανές ότι όλοι οι εξεταζόμενοι όροι – μακράν ο όρος **COVID-19** – συνυπάρχουν ενδογλωσσικά με άλλους μελετώμενους όρους, με συναφές ειδικό λεξιλόγιο και λεξιλόγιο της γενικής γλώσσας, σχηματίζοντας από διλεκτικούς όρους ως μακρές ακολουθίες (Cortelazzo, 2013), π.χ. διλεκτικοί: **infection chains** (Αγγ), **personnes vulnérables** (Γ), **χρήση μάσκας**, τριλεκτικοί: **COVID-19 mRNA vaccine** (Αγγ), **niveau de risque d'infection** (Γ), **ικανότητα ανίχνευσης αντισωμάτων**, τετραλεκτικοί: **SARS-CoV-2 rapid antigen tests** (Αγγ), **multiples mutations de la protéine Spike** (Γ) ή και ευρύτερες ακολουθίες: **autotests rapides de mesure ou détection d'anticorps** (Γ), **εμβόλιο mRNA COVID-19 (τροποποιημένων νουκλεοτιδίων)**. Σημειώνεται ότι πάντα υπεισέρχονται οι συντακτικές ιδιαιτερότητες της κάθε γλώσσας.

Ειδικότερα, σύμφωνα με το πρότυπο των Κεχαγιά και Ανανιάδου (2001), οι πολλαπλές μορφές της ίδιας κατά βάση έννοιας ενδέχεται να δηλώνονται ενδογλωσσικά με:

1) μορφολογικά-φωνολογικά συγγενείς τύπους: **Covid-19 - COVID-19** (Αγγ), **wastewater - wastewaters - waste water** (Αγγ), **variante - variant** (Γ), **κορωνοϊός - κοροναϊός - κορωνοϊός**.

2) συντακτικά συγγενείς τύπους: **masques non médicaux - masques buccaux** (Γ), **ασυμπτωματικά άτομα - δυνητικά ασυμπτωματικά ή προσυμπτωματικά άτομα, ανίχνευση λοίμωξης - ανίχνευση συρροών λοίμωξης**.

3) Σημασιολογικά συγγενείς τύπους: **transmission de la COVID19 - propagation de la COVID19** (Γ), **asymptomatic individuals - asymptomatic people - asymptomatic persons**

(Αγγ), *eaux urbaines résiduaires - eaux usées urbaines* (Γ), *vaccination policies - vaccination strategies* (Αγγ), *politiques de vaccination - stratégies de vaccination* (Γ), πολιτικές **εμβολιασμού** - στρατηγικές **εμβολιασμού**, **αυτοδιαγνωστικές** δοκιμασίες ή δοκιμασίες **αυτοδιάγνωσης**.

4) Συνδυασμό των παραπάνω: **μη ιατρικών μασκών** προσώπου - χειρουργικές/ιατρικές **μάσκες, clusters - foyers de contamination** (Γ), *modification de la souche virale - identification des souches spécifiques du virus* (Γ), **αύξηση του ρυθμού των λοιμώξεων** - περιορισμός του ρυθμού **μόλυνσης** - **κίνδυνος εξάπλωσης της λοίμωξης** - επιπολασμός της **λοίμωξης**.

Η αντιπαραβολική διαγλωσσική μελέτη διαπιστώνει ότι η ποικιλία στους αγγλικούς όρους κάποτε συμπαρασύρει τις αποδόσεις στις άλλες δύο γλώσσες (Biel and Koźbiał, 2020), ενώ κάποια ακρωνύμια / αρκτικόλεξα, π.χ. *COVID-19, RT-PCR*, παραμένουν αμετάβλητα και στις τρεις γλώσσες άσχετα από τη συμμετοχή τους ή όχι σε πολυλεκτικές ακολουθίες. Άλλα ακρωνύμια / αρκτικόλεξα συμπεριφέρονται διαφορετικά: α) ο *SARS-CoV-2*, ενώ στα αγγλικά και ελληνικά παραμένει αμετάβλητος, στα γαλλικά συνήθως χρησιμοποιείται αμετάβλητος ο όρος αυτός στην πλήρη μορφή του, ενώ στη συντομότερη εκδοχή του χρησιμοποιείται συχνά το γαλλικό ακρωνύμιο *SRAS* (για το αγγλικό *SARS*) και β) ο όρος *mRNA* ενώ στα αγγλικά και ελληνικά παραμένει αμετάβλητος, στα γαλλικά πάντα μεταφράζεται σε *ARNm*. Όροι όπως *antibody, strain, mutation* είτε ως μονολεκτικοί είτε ως στοιχεία πολυλεκτικών όρων, μεταφράζονται πάντα με τα ίδια ισοδύναμα σε γαλλικά και ελληνικά. Απεναντίας, ο όρος *tracing*, μεταξύ άλλων, αν και αποδίδεται πάντα με το ίδιο ισοδύναμο στα ελληνικά, στα γαλλικά παρουσιάζει λεξιλογικές αποκλίσεις εν απουσία μορφοσυντακτικών περιορισμών:

<i>contact tracing</i> (16.7.2020)	<i>suivi de contacts</i>	ιχνηλάτηση επαφών
<i>contact tracing apps</i> (15.10.2020)	<i>applications de traçage des contacts</i>	εφαρμογές ιχνηλάτησης επαφών
<i>cross-border contact tracing</i> (23.11.2020)	<i>recherche des contacts transfrontière</i>	διασυνοριακή ιχνηλάτηση επαφών
<i>Backward and forward contact tracing</i> (2.12.2020)	<i>recherche des contacts en amont et en aval</i>	ιχνηλάτηση προηγούμενων και μελλοντικών επαφών

Επιπλέον, στη γαλλική και την ελληνική τα αντίστοιχα ισοδύναμα ενδεχομένως να μην εμφανίζονται παγιωμένα, καθώς συμπεριλαμβάνουν προθέσεις και άρθρα: *the COVID-19 European Medicines Agency pandemic Task Force* (Αγγ), *le groupe de travail sur la*

pandémie de COVID-19 de l'Agence européenne des médicaments (Γ), ειδική επιχειρησιακή ομάδα για την πανδημία **COVID-19** του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Φαρμάκων.

Ως προς τη χρονική διαδοχή των κειμένων, η εμφάνιση/υποχώρηση των εξωγλωσσικών αναφορών και οι προτεραιότητες της ΕΕ φαίνονται να κατευθύνουν τη χρήση των όρων αν και με κάποια υστέρηση έναντι της ιατρικής επικαιρότητας. Ειδικότερα, οι όροι *coronavirus*, *SARS-CoV-2*, *COVID-19* είναι οι όροι που χρησιμοποιούνται στα περισσότερα κείμενα, καθώς αποτελούν το βασικό ορολογικό υπόστρωμα, με έναρξη χρήσης στις 13.3.2020. Ακολουθούν οι όροι *vaccine* και *vaccination*, πιθανότατα επειδή τα εμβόλια αποτέλεσαν αντικείμενο ζωηρού ενδιαφέροντος και έντονης διαπραγμάτευσης, όπως φαίνεται να προκύπτει από το συγκεκριμένο περιβάλλον για την επιτάχυνση κυκλοφορίας των εμβολίων. Όροι που σχετίζονταν με την πανδημία σε αμιγώς ιατρικό επίπεδο χωρίς οικονομικό ενδιαφέρον, όπως *mRNA*, *mutation*, *sequencing*, *asymptomatic*, *wastewater*, εμφανίζονται σε πολύ λιγότερα κείμενα. Κάποια επιπλέον παραδείγματα με χρονολογική σειρά πρώτης εμφάνισης: *presence of the virus in urban wastewaters* (15.7.2020), *PCR-tests* (15.7.2020), *contact tracing apps* (15.10.2020), *therapeutic remdesivir* (11.11.2020).

Τέλος, οι ενδογλωσσικές παραλλαγές φαίνονται να συνυπάρχουν και συχνά να χρησιμοποιούνται παράλληλα σε νεότερα κείμενα, χωρίς να είναι δυνατόν να ειπωθεί πάντα με ασφάλεια αν υπάρχει και ποια είναι η εννοιολογική απόσταση μεταξύ τους.

4 Τελικές παρατηρήσεις

Σε αυτή την πολύ σύντομη διαχρονία, παρατηρείται συμμετοχή των μονολεκτικών όρων σε πολυλεκτικές ακολουθίες ποικίλου μήκους ανάλογα με τις μορφοσυντακτικές ιδιαιτερότητες της κάθε γλώσσας. Συνήθως παρατηρείται προσπάθεια για κατά λέξη απόδοση, χωρίς να αποφεύγονται οι μορφοσυντακτικές και ως εκ τούτου οι συνωνυμικές παραλλαγές, οι οποίες ενδεχομένως να οφείλονται σε προγενέστερες μεταφράσεις (Biel and Koźbiał, 2020). Οι ορολογικές επιλογές στην αγγλική, που είναι η «προεπιλεγμένη» γλώσσα των κειμένων ΕΕ, φαίνονται να κατευθύνουν την απόδοση στις άλλες γλώσσες, αναδεικνύοντας τον ρόλο της μετάφρασης στα κείμενα αυτά. Πάντως οι Kerremans and Temmerman (2016) επισημαίνουν ότι κατά τη μετάφραση ειδικών κειμένων η ορολογική ισοδυναμία δεν αντιστοιχεί πάντα στη μεταφραστική ισοδυναμία, καθώς συχνά επιδιώκεται λειτουργική μετάφραση που ευνοείται από το συγκεκριμένο περιβάλλον, με την εμπλοκή βεβαίως της σύνταξης. Επιπλέον, η Aridiadaki (2005) επισημαίνει ότι στους πολυλεκτικούς όρους η σημασιολογική αναντιστοιχία των ορολογικών στοιχείων μεταξύ γλωσσών ενδέχεται να επηρεάζει τη μετάφραση και προτείνεται ως λύση η αντιπαραβολική σύγκριση των ακολουθιών για την εννοιολογική προσέγγιση και αποσαφήνιση των όρων. Κατά τη γνώμη μας, με τον τρόπο

αυτό, η μεταβαλλόμενη, καθότι εξελισσόμενη, μονάδα κατανόησης κατά Temmerman γίνεται ευκολότερα προσπελάσιμη, καθώς αναδεικνύεται το εννοιολογικό περιεχόμενό της.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Υλικό αναφοράς

Eur-lex. Διαθέσιμο από <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>

Glossary on the COVID-19 pandemic (2021). *TERMIUM Plus*. Government of Canada. [πρόσβαση 6 Ιουλίου 2021]. Διαθέσιμο από <https://www.btb.termiumplus.gc.ca/publications/covid19-eng.html>

Βιβλιογραφικές αναφορές

Ιορδανίδου, Α., Πανταζάρα, Μ., Μάντζαρη, Έ., Ορφανός, Γ., Βαγγελάτος, Α. και Παπαπαναγιώτου, Β. (2007). Ζητήματα αναγνώρισης των πολυλεκτικών σύμπλοκων όρων στον τομέα της βιοιατρικής. Στο: 6^ο Συνέδριο «Ελληνική γλώσσα και ορολογία», ΕΛΕΤΟ, Αθήνα, 1–3 Νοεμβρίου 2007. [πρόσβαση 6 Ιουλίου 2021]. Διαθέσιμο από http://www.eleto.gr/download/Conferences/6th%20Conference/6th_14-29-IordanidouPantazaraMantzariOrfanosVangelatosPapapanagioutouPaper_V03.pdf

Κεχαγιά, Κ. και Ανανάδου, Σ. (2001). Πολυλεκτικοί όροι και αποκλίσεις στην αυτόματη εξαγωγή των όρων. Στο: 3^ο Συνέδριο «Ελληνική γλώσσα και ορολογία», ΕΛΕΤΟ, Αθήνα, 1–3 Νοεμβρίου 2001. [πρόσβαση 6 Ιουλίου 2021]. Διαθέσιμο από http://www.eleto.gr/download/Conferences/3rd%20Conference/3rd_19-Kehagia-Paper_V02.pdf

Apidianaki, M. (2005). Translation prediction using word cooccurrence graphs. Στο: *Proceedings from The Corpus Linguistics Conference Series*, pp. 1–15. Birmingham.

Biel, Ł. and Koźbiał, D. (2020). How do translators handle (near-) synonymous legal terms? A mixed genre parallel corpus study into the variation of EU English-Polish competition law terminology. *Estudios de Traducción* 10, pp. 69–90. [πρόσβαση 6 Ιουλίου 2021]. Διαθέσιμο από <https://dx.doi.org/10.5209/estr.68054>

Bourigault, D. and Jacquemin, Ch. (1999). Term extraction + Term clustering: an integrated platform for computer-aided terminology. Στο: *Proceedings of EACL'99*, pp. 15–22.

Bourigault, D. et Slodzian, M. (1999). Pour une terminologie textuelle. *Terminologies nouvelles*, 19, pp. 29–32.

Cabré Castellví, M. T. (2003). Theories of Terminology. *Terminology*, 9 (2), pp.163–199.

Castagnoli, S. (2017). Translators and EU Parallel Texts: Help or Trap? Exploring Terminological Differences between EU and National Legal Documents. Στο: P. Faini (ed.) *Terminological Approaches in the European Context*. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing, pp. 82–97.

Cortelazzo, M. (2013). Leggi italiane e direttive europee a confronto. In Ondelli, S. (ed.) *Realizzazioni testuali ibride in contesto europeo. Lingue dell'UE e lingue nazionali a confronto*. Trieste: EUT. pp. 57–66.

Durieux, Ch. (2005). L'enseignement de la traduction : enjeux et démarches. *Meta*, 50 (1), σ. 36–47. [πρόσβαση 6 Ιουλίου 2021]. Διαθέσιμο από <http://www.erudit.org/revue/meta/2005/v50/n1/010655ar.pdf>

Faber, P. (2009). The Pragmatics of Specialized Communication. *Entreculturas* 1, pp. 61–84.

Fernández-Silva, S. (2019). The Cognitive and Communicative Functions of Term Variation in Research Articles: A Comparative Study in Psychology and Geology. *Applied Linguistics* 40(4), pp. 624–645. [πρόσβαση 6 Ιουλίου 2021]. Διαθέσιμο από <https://doi.org/10.1093/applin/amy004>

Fernández-Silva, S., Freixa, J. and Cabré, M. T. (2009). Multiple motivations in the denomination of concepts: the case of “production area” in the terminology of aquaculture in French and Galician. *Terminology Science and Research* 20, pp. 1–24.

Fernández-Silva, S. and Kerremans, K. (2011). Terminological Variation in Source Texts and Translations: A Pilot Study. *Meta*, 56 (2), pp. 318–335. [πρόσβαση 6 Ιουλίου 2021]. Διαθέσιμο από <https://doi.org/10.7202/1006179ar>

Justeson, J. S. and Katz, S. M. (1995). Technical terminology: some linguistic properties and an algorithm for identification in text. *Natural Language Engineering* 1(1), pp. 9–27. Cambridge University Press.

Kerremans, K. (2017). Applying computer-assisted coreferential analysis to a study of terminological variation in multilingual parallel corpora. In K. Menzel, E. Lapshinova-Koltunski and K. Kunz (Eds.), *New perspectives on cohesion and coherence*, pp. 45–68. Berlin: Language Science Press.

Kerremans, K. (2010). A Comparative Study of Terminological Variation in Specialised Translation. Heine, C. & Engberg, J. (Eds.). *Reconceptualizing LSP*. Online proceedings of the XVII European LSP Symposium 2009. Aarhus, pp. 1–14. [πρόσβαση 6 Ιουλίου 2021]. Διαθέσιμο στο <https://www.asb.dk/fileadmin/www.asb.dk/isek/kerremans.pdf>

Kerremans, K. and Temmerman, R. (2016). Finding the (un)expected? Quantitative and qualitative comparisons of term variants and their translations in a parallel corpus of EU texts. In: G. Corpas-Pastor & M. Seghiri (Eds.) *Corpus-based Approaches to Translation and Interpreting: from theory to applications*. Frankfurt am Main: Peter Lang, pp. 43–63.

Kerremans, K., Temmerman, R. and De Baer, P. (2008). Construing domain knowledge via terminological understanding. *Linguistica Antverpiensia* 7, pp. 177–191. [πρόσβαση 6 Ιουλίου 2021]. Διαθέσιμο από <https://lans-tts.uantwerpen.be/index.php/LANS-TTS/article/view/214/138>

Koskinen, K. (2000). Institutional Illusions. Translating in the EU Commission. *The Translator* 6(1), pp. 49–65.

León Araúz, P. and Cabezas García, M. (2020). Term and translation variation of multi-word terms. In P. Mogorón Huerta (Ed.) *Multidisciplinary Analysis of the Phenomenon of Phraseological Variation in Translation and Interpreting*. *MonTI Special Issue* 6, pp.210–247.

Lerat, P. (2020). La langue juridique. *International Journal for the Semiotics of Law*, 1-41. [πρόσβαση 6 Ιουλίου 2021]. Διαθέσιμο από doi: [10.1007/s11196-020-09794-7](https://doi.org/10.1007/s11196-020-09794-7)

Møller, B. (1998). À la recherche d'une terminochronie. *Meta*, 43 (3), 426-438. [πρόσβαση 6 Ιουλίου 2021]. Διαθέσιμο από <http://www.erudit.org/revue/meta/1998/v43/n3/003655ar.pdf>

Peruzzo, K. (2013). Short-period evolution in EU legal texts: old and new terms, old and new concepts. *Linguistica* 53(2), pp. 39–53.

Picton, A. (2011). Picturing short-period diachronic phenomena in specialised corpora: A textual terminology description of the dynamics of knowledge in space technologies. *Terminology* 17(1), pp.134–156.

Picton, A. (2014). The dynamics of terminology in short-term diachrony. A proposal for a corpus-based methodology to observe knowledge evolution. In R. Temmerman and M. Van Campenhout (Eds.) *Dynamics and Terminology. An interdisciplinary perspective on monolingual and multilingual culture-bound communication*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, pp. 157–182.

Picton, A. (2018). The dynamics of terminology in short-term diachrony. In R. Temmerman and M. Van Campenhout (Eds.) *Dynamics and Terminology*. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins, pp. 159–182.

Steinberger, R., Ebrahim, M., Poulis, A., Carrasco-Benitez, M., Schlüter, P., Przybyszewski, M. & Gilbro, S. (2014). An overview of the European Union's highly multilingual parallel corpora. *Language Resources and Evaluation* 48, pp. 679–707. [πρόσβαση 6 Ιουλίου 2021]. Διαθέσιμο από <https://link.springer.com/article/10.1007/s10579-014-9277-0>

Temmerman, R. (2000). *Towards New Ways of Terminology Description. The Sociocognitive Approach*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing.

Wermuth, M.-C. & Verplaetse, H. (2018). Medical terminology in the Western world: current situation. In A. Alsulaiman and A. Allaithy (Eds.) *Handbook of Terminology. Terminology in the Arab world*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, pp. 83–108.

Θεόδωρος Βυζάς

Διδάσκων ΠΔ407/80, Ιόνιο Πανεπιστήμιο – ΤΞΓΜΔ
Ηλ-ταχ.: vyzas@ionio.gr

Ελευθερία Δογορίτη

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Ηλ-ταχ.: edogor@uoi.gr